

Titel: Guds besynderlige Forsyn for sine Salvede. I Anledning af den vor allernaadigste Konge nyelig beviiste Naadige Frelse, forestillet paa allerhøistsammes glædelige Fødsels-Dag i en høitidelig Forsamling paa Horsens Latinske Skole

Citation: "Guds besynderlige Forsyn for sine Salvede. I Anledning af den vor allernaadigste Konge nyelig beviiste Naadige Frelse, forestillet paa allerhøistsammes glædelige Fødsels-Dag i en høitidelig Forsamling paa Horsens Latinske Skole", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 2*, Morten Hallager, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_002-shoot-workid2_002_001.pdf (tilgået 05. december 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 2

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[1](#)

Guds besynderlige Forsyn for sine Salvede.

I Anledning af den vor allernaadigste Konge nyelig beviiste Naadige Frelse, forestillet paa allerhøistsammes glædelige Fødsels-Dag, i en høitidelig Forsamling paa Horsens Latinske Skole, af Peder Tetens Skolens Rector.

Kiøbenhavn 1772,

trykt hos Morten Hallager, boende i store Fiolstrædet i No. 196.

[2](#)

Til Læseren!

Skulde disse Blade ikke tabe alt for meget fra at høres tit at læses, vil det ikke fortryde mig efter Anmodning at have ladet dem blive almindelige. Intet findes her, uden Hjertets ukunstlede Sprog. Og det vil vist ikke blive mig ubehageligt, om nogen skulde dømme, at de ligne mere en Prædiken, end an Tale.

[3](#)

Højædle og Velbaarne,

Velædle og Velbyrdige, Velædle, Velærværdige og Høylærde, Velædle og Velvise,

Ædle og Højfornemme, Samtlige Høystærede!

At ikke en uforanderlig Skiæbne eller blind Slumpe-Lykke, men er guddommeligt

Forsyn bestyrer Verden, har endog de kloge Hedninger tilstrækkelig indseet; at anføre Beviis herpaa maatte være overflødig; deres Skrifter er fulde af

[4](#)

de herligste Vidnesbyrd derom, og hvad Under? Skulde nogen med et fornuftigt Øye kunde beskue Verdens umaalelige Bygning, dens utallige Deles herligste Sammensættelse og dejligste Orden, disse store og forskrækkeiige Legemers vedvarende Virkninger med og i hinanden, uden at kiende den almægtige Bygmester, den allerviseste Bestyrer? Skulde vel nogen med er agtsomt Sind kunde betragte de utallige betydelige Forandringer i Verden med deres visse Følger, hele Rigers forunderlige Afvexlinger, Familiers Omskiftelser, ja enkelte Personers besynderlige Førelser, skulde vel, siger jeg, nogen Agtsom betænke alt dette uden at blive vaer, at en høiere Viisdom, end nogen Skabnings, sidder ved Roeret, og en skiult Haand lænker disse Omstændigheder uden det gandskes Forstyrrelse til en god Ende? Hvor meget mindre kan vi, som have et langt høiere Lys, end det blotte Fornuftes, tvivle om en saa dyrebar, saa trøstelig Sandhed? Dit Forsyn, o Fader! styrer alle Ting, bekiende vi med den fuldkommenste Overbeviisning. Lidet og

[5](#)

stort, Lykke og Ulykke, Miden og Elephanten, Kongen og Betleren staae alle under den ene, den allene vise Himmelen og Jordens Behersker.

Aldrig gaaer Solen op over vore Hoveder, eller skiuler sig igien for vore Øine, at vi jo have nye Prøver paa Guds naadige Forsyn, og altsaa hver Dag nye og tilstrekkelige Anledninger til at love og prise det. Dog ere der visse Dage, paa hvilke Gud beviser os besynderlige Velgjerninger; Velgjerninger, der, om jeg saa maae tale, i Vreden og Længden strækker sig langt videre, end andre; Velgjerninger, hvis Nytte udbreder sig til hele Lande, og hvis Frugter nydes ei allene af den Slægt, som da er, men endog af dem, som skal blive. Der ere besynderlige Tider, i hvilke vi øjensynligere, end sædvanlig, kiende den styrende Haand, den frelsende Arm.

Saadanne adskillige Tider haver du oplevet, lyksalige Dannemark! O! at Erindringen ikke var forsvunden med Tiden selv. Skulde jeg behøve, Høistærede! at erindre

6

Eder om den øjensynlige Frelse, vi for nogle Aar siden erfarede, da det forskrækkeligste Sværd næsten allerede blinkede over vore Hoveder, da vi alle Øjeblikke skiælvede for vor Ødeleggelse? Hvo afhuge den Haand, som forde Sverdet? Hvo afvendte Fordervelsen fra vore Lande-Mærker? Mon ikke det forbarmende Forsyn? Skulde vi have glemt dette, (hvor ler glemmes Frelsen, naar Faren er forbi !) Gud haver atter lader os. opleve en saa besynderlig Tid. Vor Konge, vor kiærlige Konge, der sætter al sin Ære i at elske og elskes, har opammet Øgler i sin Barm; hav funder i dem, han har ophøjet over andre, Siæle nedrige nok til ar ville styrte ham under sig selv. Hvorvidt Faren har gaaer, vide vi vel ikke med Vished, men at den har været betydelig, viser noksom den offentlige Tak, vor for Gud ydmygede Konge har befalet at aflegges til Gud før hans naadige Frelse. Kongens Frelse, Høistærede! er vor Frelse; hvad billigere da, end at vi forene vor Tak med hans, ei allene hver for sig i vore Hierter, men

7

endog med forenede Læber i højtidelige Forsamlinger? Og hvad Dag mere beqvem til fans Dan højtidelig Forretning, end just denne? Som noget merkeligt finder jeg antegnet om en stor Helt Timoleon, at alle hans merkverdige Seiervindinger just indfaldt paa hans Fødsels-Dag, hvorfor hele Landet ved at erindre deres Frelse tillige højtidelig maatte erindre den Dag, paa hvilken deres Befrier var fød. Merkeligt er det ogsaa, at, da vi nu anden Gang højtidelig har forsamlet os paa dette Sted for ar erindre Guds naadige Forsyn over vor salvede Christian, vi just atter faae Anledning, til denne salige Forretning at udvælge Hans lyksalige Fødsels-Dag, for derved ar fordobble vor Taksigelse for Hans Frelse og vore Bønner for Hans dyrebare Liv. At Han første Gang er giver vs, erkiende vi billigen fom en i sig selv stor Velgjerning; at Han nu ligesom 3die Gang gives os tilbage, erkiende vi endnu for en langt større.

Men hvem have vi at rakke? Kunde vor ulignelige Julianes Ære Vore høiere, da Hun for-

8

længst har overgaaet al vor Roes, som det rareste Exempel for Dronninger og Landets ømmeste Moder: Behøvede den elskeligste Prinds Friderich mere at stadfæstes i Rigernes Høiagtelse og Kierlighed, dem Han ved fine udvidede Indsigter og sit en Kongelig Prinds ret ophøiende Liv fra Ungdommen af saa fuldkommen har tilvundet sig; sandelig Deres uforfærdede Helte-Mod, Deres Aarvaagenhed, Deres Nidkiærhed, Deres kloge Forsigtighed i dette ligesaa farlige, som vigtige Skridt vilde gjøre Dem høistberettigede til de prægtigste Lovsange og alle Retsindiges daglige Velsignelser-Men lader os ikke daarligen blive staaende ved Midlerne uden at see hen til den Gud, i hvis Haand de have været Redskaber. Han allene er den, om hvilken, at jeg skal betiene mig af en hellig Skribents Ord, det kan siges: Han gjør de Trædskes Anslag til intet, at deres Hænder ikke kunne gjøre det, de tage sig for; Han griber de Vise i deres Trædskhed, og de Arriges Raad omstyrtes; og under hans Varetægt er det allene, at, naar vi med hiin

9

store Konge maa sige: Fyrsterne raadsiaae imod Herrens Salvede; vi da dristig kan sige med hin store Prophete: Beslutter et Raad, og der skal dog blive til intet, taler er Ord, og der Far dog ikke blive bestandigt; thi med os er Gud.

Hvad Tanker kan derfor være denne Dag værdigere, end just Tanker om Forsyner? Vel er det sandt: Guds Forsyn strækker sig til alle hans Hænders Gierninger: Ikke et Støv-Gran vedligeholdes uden ved hans Kraft; ikke en Maddike rører sig, uden ved ham; ikke en Ravn fager sin Føde uden af hans Haand; ikke en Spurre falder til Jorden uden hans Befalning. Ikke desto mindre, jo herligere hans Skabninger ere, jo besynderligere er ogsaa hans Forsorg for dem. Hans Omsorg for Mennesket, der ypperste af hans synlige Skabninger paa Jorden, er saa stor i Sammenligning med den, han bærer for de Umælende, ar en Apostel, naar han betragter dem begge, anseer den sidste ligesom for intet. Nu igien blant Mennesker, hvor langt ypperligere, hvor langt vigtigere er ikke eet Menneske frem for et

[10](#)

andet? og hvem er vel blant Mennesker de allerypperste? mon ikke Kongerne; disse Ophøjede, som endog den Højeste værdiger fælles Navn med sig, at de kaldes Guder paa Jorden; disse den Højestes Børn; disse Herrens Salvede. Om disse sætter hans Forsyn besynderlig Gierde: Rører ikke mine Salvede, er den Allerhøjestes egen Befalning, Det guddommelige Forsyn over saa mange 1000 Siæle i det Almindelige indbefattes ligesom i hans besynderlige Forsyn over disse enkelte Personer.

Over dette besynderlige Guds Forsyn for sine Salvede es det, vi kortelig ville anstille vore opmerksomme Betragtninger.

Hensigten af min Tale er allene ved korte Betragtninger, ligesom de ved første Efterretning i Gaar fødtes i min oprørte Siæl, at opmuntre Eder i Dag, Høistærede! alt for meget maatte jeg afvige derfra, dersom jeg stykkeviis og vidtløftigen vil de betragte Guds besynderlige Forsyn over Kongerne fra deres Vugge til deres Grave, ja jeg maatte langt over-

[11](#)

skride en Tales Grændser; men jeg maatte og blive alt for utilstrækkelig, og alt for meget forringe Anledningen til Guds Pris, dersom jeg ikke med et. Par Ord benævnte det vigtigste.

Jeg er ogsaa et dødeligt Menneske, liigt andre, og hans Afkom, som først blev skabt af Jord: da jeg blev fød, drog jeg den almindelige Luft; jeg udgav min første Røst, ligesom alle, grædende: Ingen Konge har havt anden Fødsels Begyndelse. Saaledes bestriver under en Konges Navn hun Vise Kongernes Fødsel. I dette Stykke have de altsaa intet forud for de alleruselste af dem, de regiere over. Men stulle vi dog ikke troe, at et besynderligt Forsyn vaager over Kongernes Fødsel? Intet visiere, Høystærede I Den u-enderlige Viisdom, der i sit evige Raad har feet og bestemt ethvert Menneskes Fødsels Tiid og Omstændigheder, det Øye, der saae enhver af os, førend vi endnu bleve dannede, har og efter sit skiulte Raad og u-randsagelige Villie før Fødselen bestemt Kongen til Zepteret og

[12](#)

Betleren til sin Stav. Og hvor vigtigt, hvor betydeligt er ikke dette Guds Forsyn for Verden, hvor naadigt i sær for vort kiære Fæderneland! Var det med Throner, som med andre Embeder, ar de overalt skulde beklædes af dem, som ved fleste Stemmer erkjendres for de værdigste; O! hvor mange Ulyksaligheder for Verden maatte ikke dette Valg føre med sig? Alt for lidet maatte vi kiende Mennesket, og alt for fremmede maatte vi være i den Verden, hvis Indbyggere vi ere, dersom vi ikke vidste, hvor lidet et Menneske taaler at beherskes af den, han troer i alt at være sin Lige, og hvor u-aaeligt det vilde falde, i Dag at kalde den min Konge, som jeg r Gaar kaidte min Medborger. Historien viser os alt for blodige Spor af saadan Adkomst til Throner, der har grundet sig paa Valg, som oftest aftvunget ved Magten, eller tilkiøbt ved Guldet. Strømme af Blod har alt for ofte overskyttet de ulyksalige Lande, hvor fag: danne Regentere ere opstegne. Behøve vi, Høistærede! at søge Beviis? Hvo kan uden

[13](#)

Gysen tænke paa det ulyksalige Pohlen? Mit Blod isner næsten ved at tænke derpaa; og Elendighederne ere, desto værre! endnu faa nærværende, at jeg ei behøver at nævne dem; saa gruelige, at jeg billigen skaaner Eders Sind fra faa strækkende Billeder.

Lyksalige Dannemark! naar ødelagdes dine Agre, naar plyndredes dine Kiøbstæder, naar dræbtes dine Borgere for et Konge-Valg? Guds uendelige Godhed har forsynet os med den ypperligste Grund-Lov, at vore Konger fødes, og, som det i en sund Forstand kan siges, døe aldrig. Hvor naadig har Gud aldrig ladet fattes Mand efter Mand nu i saa mange 100 Aar af vore høilovelige Oldenborgske Konger! Endog for Fremtiden har Gud giver os det gladeste Haab. I vor Konges første lyksalige Ægteskabs-Aar glædedes Lander strax med en Prints; ja ar vort Haab ikke skulde have eet Liv ar helde sig til allene, have vi endnu af vor velsignede Konge-Stamme den elskede Friderich, Kongens Lyst, Rigets Glæde, af hvilken vi ogsaa

[14](#)

ved Guds naadige Forsyn til Landets Styrke tør haabe en lyksalig Afkom.

Men jeg maa gaae videre. Det er vist, at ethvert Mennestes tilkommende Lykke eller Ulykke, ja hans hele Liv for en stor Deel er grundet paa hans Opdragelse: Kierlighed til Gud og Pligterne maae betimelig indprentes deres spæde Sind, om hvilke man for Fremtiden skal gjøre sig noget grundet Haab. Dersom det da end skeer, at den, hvis spæde Sind engang er inddrøkket as fornøden Indsigt og Dyd, undertiden ved Ungdommens Ubetænkksomhed og de farlige Tilløkkelser afdrages fra Dydens lyksalige Veie, uddøer dog ikke aldeles den Sæd, som engang vel er lagt, Men, om den end til en Tid ynkelig qvæles af Bellysters Torne, kan den dog omsider bryde igiennem, og bære de ønskeligste Frugter. Er en god Opdragelse saa vigtig for enhver

god Borger, hvor meget betydeligere for den, der af det forborgne Forsyn er bestemt til Millioner Borgeres Bestyrere? Og hvo tvivler da vel paa, at endog Forsynet besynderlig vaager

[15](#)

over de tilkommende Konger i dette faa høifmagtpaaliggende og paa Rigernes Lyksalighed eller Ulyksalighed kraftig virkende Stykke? Hedenske Konger selv have indseet det. Philippus, den vise Konge i Macedonien, takkede Guderne, at de just havde ladet hans Søn, den siden store Alexander, fødes til den Tid, da Aristoteles levede: Hans Brev til Aristoteles derom fletter ham en meere betydelig Ære-Krands, end alle hans listige Erobringer. Hans Overbeviisning om Guds Forsyn og sin egen Pligt i dette faa vigtige Stykke indeholder der herligste Exempel for Konger; den ypperligste Lærdom for os.

Og hvor mane vi, Hoystærede! endog i dette Stykke ære det naadige Forsyn. Til hvem betroedes vor dyrebare Christians første Alder? Skulde en Berkentins Navn kunne glemmes? Hvor stor Kundskab Han besad, hvor uforandret en Redelighed, der besjælede Hans Handlinger, vide alle; hvor stor Ærbødighed Han havde for Gud og hans Ord, og hvor gierne Han hørte der, har jeg i sær

[16](#)

den Lykke at kunne bevidne, da just Guds Ords Prædiken gav mig besynderlig Adgang til den Mand, hvis uforglemmelige Fortienester enhver skionsom maae ære. Denne Store var vor spæde Christians første Ledere; dog, hvad behøve vi ar nævne Hans Ungdoms nok bekjendte Anførere, da vi have seet Virkningen? Hvor haabefuld, Høystærede! Fjendte vi ei alle strax Hans første Ungdom? Hvo kan uden den hæftigste Sinds Rørelse erindre sig Den Bøvelse og Ydmyghed, med hvilken Han for en talriig og af ubeskrivelig Glæde henrykt Forsamling ved Daab-Pagtens Fornyse fremlagde sit af Guds Aand opfyldte Hierte. Ordene, med hvilke Han slutter, staae faa indhamrede i mit Sind, og virke, hver gang de erindres, saaledes paa min henrykte Siel, at jeg ikke kan andet, end anføre dem: Da jeg (saaledes ere Printsens Ord) som er svagt Menneske let kan falde, saa haaber jer, „at Gud vil styrke og opholde mig, at jeg ikke skal geraade i Satans Strikker; og derfor er jeg og forsikkert, at ikke al-

[17](#)

lene denne Menighed, men endog alle Landets Indvaanere ville forene deres Forbønner med min Søn, paa det at jeg maae stride Troens Kamp indtil Enden, og bevare Budet, som er mig befalet, ubesmittet og ustraffeligt indtil vor HERres Jesu Christi Aabenbarelse. Hvilke Glædes-Taare maatte ikke flyde ved ar høre disse Ord af en Prints! og hvor røres ikke endnu det inderste i os af Glæde, naar vi høre dem! O en Bøn! O en Bekjendelse, værdig en vel opdrager Christen, en Christen Prints! Mon denne Bøn, understøtter af saa manges Forbønner, fvrgiæves skal være hørt af Gud? O Nei! Kongen igientager nu i sit Løn - Kammer, hvad Printsens da bad offentlig, og vi kan være visse, at Gud hører sin Salvede.

Men endnu mere, lyksalige Danmark! i dette Stykke. Kongens Broder, vor elskelige Friderich, Kongens Raad, Landets Ven, hvor ypperlig har og fra Ungdommen af det naadige Forsyn sørget for Hans Opdragelse! Kan Danmark fremvise større Lærde, Lær-

[18](#)

de, som i deres udødelige Skrifter har viist den dybeste Ærbødighed for den Allerhøieste, end just dem, Forsynet har udseet til Hans Ledere? Og hvor rige ere de Frugter, lyksalige Fæderne - Land! du kan vente af denne Prints, som sin Broders fortroelige og den første af Kongens Raadgivere! Vore Rigers Haab, vor yngre Friderich, hvor kiendelig sees ikke Guds Forsyn at sørge for Ham og vore Efterkommere, ved nu ar vaage over Hans Opdragelse! De største Uroeligheder ved Hoffet har ikke hindret, strax at opsøge en Dame af bekjendte Gaver til at danne denne Spæde.

Vi gaae fra Opdragelsen til den vigtige Punkt i Tiden, da en Prints bestiger sin Faders Throne. Hvor stor, hvor betydelig en Forandring er ikke denne! En Prints, endskiønt bestemt til Riget, er dog, faa længe Hans Fader lever, selv Undersaat; Hans Tilboieligheder indskrænkes ved en Faders Myndighed. Jo stærkere Dæmning, der har været sat for Hans gjærende Lyster (hvo

[19](#)

fød af syndig Sæd føler dem ikke?) jo mere befrygtelige bliver Giennembrudet, dersom den uindskrænkede Magt betros Ham paa en Alder, da Lysterne som oftest ere som et, af de heftigste Storm - Vinde oprørt Hav. Sielden, ja desto værre! alt for sielden kiender den rasende Ungdom Pligternes Godhed; sielden yttre Gudsfrygt sin salige Kraft paa de sig selv alt for tilig overladte Gemytter: hvor meget vanskeligere er det for en alt for ung Konge, omringet med Hyklere, ophøier ved Egennyttiges smigrende Roes, for hvilken 1000 Vellysters Redskaber dagligen frembyde sig, at blive Herre over sig selv, at holde sig ubesmittet fra Verden, og bevare sin Vei ustraffelig.

Endog i dette Stykke, Høistærede! haver dét naadige Forsyn vaager over vort kiære Fæderne-Land. Vore Konger have ved Guds Maade levet, indtil Scepteret er overleveret i mere voxne Hænder, i det mindste indtil færre Aar vare tilbage af den meest befrygtelige Alder. Hvor saae vi ikke med Glæde, at vor

20

dyrebare Christian, da Han besteege sin Faders Throne, havde lært og fulgte den vigtigste Grund - Regel for lykkelige Regentere, nemlig at grunde sine Rigers Velfærd paa Guds Velsignelse! Han viiste, ved at befale en offentlig Bede-Dag for at anraabe Guds Bistand, at Han i Gierningen underskrev det Valg-Sprog, een af Hans gudelige Forfædre havde hadt: Guds frygt styrker Rigerne. Uden Herren bygger Huset, da arbeide de forgiæves, som bygge derpaa; uden Herren bevarer en Stad, da vaage Vægterne forgiæves. Disse Ord, laante af den gudfrygtige Kong Davids Mund, viiste noksom, med hvad Følelse af sin egen Afmagt og Skrøbelighed Han lagde sine unge Skuldre under faa tung en Byrde; ja! mig synes endnu at see der glædelige Syn, da vor unge Christian tiltraadte sin Regiering med den Bøn, som hiin ypperlige Vise legger i den unge Salomons Mund: „ Giv mig den Viisdom, som er stedse hos din Throne, og forskyd mig ikke fra dine Børn; thi jeg er din Tiener og din Tie-

21

nerindes Søn, et skrøbeligt Menneske: Udsend din Viisdom af de hellige Himle og af din Herligheds Throne ; send den, at den kan være tilstæde at arbeide med mig, at jeg kan forstaae hvad, som er behageligt for dig; thi den veed alle Ting, og forstaaer dem, og den skal lede mig skikkelrg i mine Gierninger, og bevare mig i sin Ære; og mine Gierninger skal være behagelige, og jeg skal dømmе dit Folk retfærdig, og være værdig til min Faders Throne.,,

En saa herlig Begyndelse, Høistærede! mon den virkes uden af Guds Maade? Mon Virkningen af saadanne Bønner skulde udeblive? Aldeles ikke, Høistærede! Gud holdte sit naadige Løfte over Salomon: Jeg vil stadfæste hans Riges Stoel evindeligen: Jeg, jeg vil være ham en Fader, og han skal være mig en Søn, hvilken, naar han gjør Uret, da vil jeg straske ham med Menneskens Riis og med Menneskens Børns Plager; men min Miskundhed skal ikke vige fra ham. Dette herlige Løfte tilegner vor, for den Allershøjeste ned-

22

bøiede Christian sig, og vi tilegne os det for Ham. Skulde Han som et skrøbeligt Menneske i noget Stykke have brudt sin og sine Fædres hellige Pagt; vel an, Han har erfaret Menneskens Riis; adskillige Lande Plager og trykkende Omstændigheder i Hans Rige har plaget Hans ømme Hierte; men Han holder sig fast ved Guds Miskundhed, der aldrig skal vige, og ved den skal Han fra det naadige Forsyn dagligen hente nye Velsignelser over sine elskede Børn.

Men vi fortsætte vore Betragtninger (Tiden og Omstændighederne tillade ei at røre alle Ting). Hvor besynderlig vaager Himmelen over Kongernes dyrebare Liv! Som ethvert Menneske omringes med 1000 Farligheder, og intet Øieblik kunde være sikker paa Livet uden den. Høiestes Varetægt, faa ere i Særdeleshed Kongernes ophøiede Personer dobbelt Fate underkastede: Misfornøjede Undersaatter, der søge deres Frelse allene ved Kongens Død; mægtige , der ei kan tale at indskrænkes ved Hans Magt; Herskesyge, der

23

ved hans Fald ville svinge sig selv; uværdige Arvinger, der ville forekomme Forsynet, og selv befordre deres Haab ; Nu Krige til Lands og Vands, faa meget farligere for Kongerne, som deres Nærværelse er den vigtigste, og Seieren ofre hviler paa deres Personer allene. Hvor lettlig maatte alr dette, eller allene eet af dette meget, henrive disse saa vigtige Personer , hvis ikke den Almægtiges Haand paa en besynderlig Maade beskyttede dem, og selv med sin usynlige Vagt befæstede deres Stier.

Tør vi ved at hente Beviis herpaa fra de gamle Tider? Behøve vi af de hellige Bøger at fremføre en David, der faa ofte efter de øiensynligste Farer maatte udraabe: Nu kiender jeg, at Herren haver frelst sin Salvede? Mon ikke de nyeste Tider, ja vore Dage har givet os de forskrækkeligste, men tillige trøsteligste Exempler herpaa? Hvo veed ikke, hvorledes en Raads-Engel forunderlig reddede Hans Allertroeste Majestæt fra Hans utroe Undersaatters blodige Sammenrottelse? Ja hvo, uden den Almægtige, der har Hierterne

24

i sin Haand, og gjør det skarpeste Jern sløvt, naar Han vil, udrev den af alle, uden af sine umenneskelige Undersaatter, almindelig elskede Konge, den ypperlige Poniatowschy; hvo, siger jeg, uden den Almægtige, udrev ham af de glubende Løvers Kløer, og den allerede saa vidt aabnede Dødens Strube?

Ser vi her igien til vore velsignede Danske Konger, hvor kiendelig have de endog heri været som en Øie-Steen i Guds Øie! Forglemte i en ædig Nat være de barbariske Eider, da Danske Konger faldt for Danske

Sverd! Af vor nu regierende velsignede Konge-Stamme er ikke een eneste henreven ved en voldsom Død. Endog Heltene iblant dem have faaet deres Liv til Bytte i de blodigste Krige. Ikke Hamelns Grave skulde blive Christian den 4des, eller Øster-Soens Bølger Christian den 5tes Grav; de skulde i Fred hensamles til deres Fædre. Nu vor allerelskeligste Christian. Forræderie opspindes imod Ham; hvor nær allerede Faren hængte over Hovedet, vil tilkommende Oplysning læ-

[25](#)

re os. Men see! Forsynet vaager, da Han sov; de opstilte Garn opdages; Guds Haand sønderriver dem; Forræderne, disse Ulyksalige (hvo ulyksaligere, end en forblindet Synder?) gribes, fængsles; Han frelses. Herlige Frelse! En hidtil ligesom indsperrret Konge sees offentlig; en Konge, hvis nedbrudte Helbred, ja endog Liv, man frygtede for, sund og uskadt; yderlig nedslagne Borgere med eet (hvad Under?) i en yderlig Glæde. Blinde maatte vi være, om vi ei her see Guds Finger; følesløse Udyr, om vi ikke skønnede derpaa. Saaledes veed Herren at redde sine Hellige, i sær sine Salvede, som haabe paa ham.

Endelig komme vi til det, som efter mine første Tanker skulde givet Hoved-Materie til min Tale; men indskrænket af Tiden maae jeg og nøies med korteligen at berøre dette. Hvad vigtigere for en Konge, end at have gode Raadgivere, ærlige Venner; og for hvem tillige vanskeligere ar sinde denne Skat? Et Riges Styrke, siger en døende erfaren Konge, da han vilde give sine Printser Regierings-

[26](#)

Regler, bestaaer ikke i Armeer, eller store Skatter, men i Venner. En Fyrstes fornemmeste Gierning er at forskaffe sig Venner, siger den erfarne Plinius, og intet beforder mere en lykkelig Regiering, end gode Raadgivere. Ligesaa ulyksalige som de Lande ere, hvis Konger kaste sig roeligen i Vellysternes Skiød, og overlade hele Regieringens Bestyrelse allene til deres Ministre (som det antegnes til Beskiæmmelse om den liderlige Tiberius i Henseende til Sejan, og en fransk Henrik i Henseende til sin herskesyge Moder;) ligesaa rasende handle de Konger, som, daarligen oplbæste af deres egen Forstand, troe, at de ingen Raadgivere behøve. Alt for forskiellige ere de Ting, som høre til et heelt Riges Bestyrelse, at man hos eet Menneske skulde vente tilstrækkelig Indsigt i det alt. Ikkun svage Fyrster kan; ikke taale, at andres Indsigter overgaae deres: jo høiere derimod og ædlere de tænke, jo mere søge de at opklare deres Begreb ved andres. Ja hvor trænge ikke Fyrsterne, om ellers nogle, til redelige Paa-

[27](#)

mindere! Dette indsaae det Romerske Monarchies store Stifter, Augustus: da han engang i en overilet Vrede havde giort noget, som han siden ønskede ugiort, sagde han: Dette skulde ikke skeet mig, dersom Agrippa eller Moecenas havde levet. Derfor finde vi og anført til de største Regenteres Berømmelse, at de have udsøgt sig de dueligste, redeligste og meest erfarne Raadgivere, hvis bedre Indsigter de ofte have underkastet deres egne Tanker. Om en Tito, der for sin ypperlige Regiering blev kaldet det Menneskelige Kiøns Fornøjelse, heder det: Han udvalgte saadanne Venner, som endog hans Efter-Mænd maatte erkiende nødvendige for sig og Staren. En Marcus Aurelius, som endog for sin store Lærdom fik det Tilnavn Philosophus, pleiede at sige: Det er billigere, at jeg følger saa mange og forstandige Venners Raad, end at saa mange og saa brave Mænd skal følge mm Villie allene. Men saa vigtige som redelige Venner ere for en Konge, saa vanskeligt er det i sær for Kongerne at finde dem. Hyklere

[28](#)

ere allevegne færdige, hvor noget er ar vinde, og aldrig har Velstand i Verden været den Tiid, da man skulde forsikkre sig om Venners Redelighed. Alt for tilbøyeligt er Mennesket til at troe sin egen Berømmelse, og uformærkt drages Hiertet til at elske dem, der vise os en Slags Hengivenhed. Hyklerie, har en stor Sædelærer sagt, er alt for liigt det rette Venskab, ar man lettelig skulde kunne adskille dem. Jeg vil vise dig, siger den samme uddødelige Seneca, hvad de Høyeste i Verden meest lide Mangel paa, og hvad dem fattes, som ellers have alt: En Ven, som vis sige sandt, og afdrage dem fra Bedragere, da de ved den Vane at høre Smiger i sreden for Sandhed ere bragte saa vidt, at de ikke længere vide, hvad sandt er.

I saadanne Omstændigheder hvad Under, at Riger saa ofte gøres ulykkelige ved slette Raadgivere? og hvad, uden Guds naadige Forsyn, kan afvende saadanne Ulykker, og udrive Kongerne af saadan Fordervelse? Vist er det en af Guds haarde Domme, naar Han,

[29](#)

til Straf for et syndigt Folk, overgiver Kongerne til ar troe Hyklere, og følge de Ugudeliges Raad. Hvad større Ulykke kunde vederfares Guds eget Folk Jøderne, end at den unge Roboam forlod de ældstes Raad, som havde været hos Hans Fader Salomon, og i deres Sted fulgte de unge, der, for at svinge sig op under den nye Regiering, lempede deres Raad efter Hans hidsige Ungdom? De 10 Stammer faldt fra, Afguderiet indføres formedelst en falsk Stats-Konst af den listige Ieroboam, indbyrdes Krige fortærede dem, indtil omsider begge de udmattede Riger bleve er Rov for deres mægtige Naboer. Saadanne Ulykker stifte slette

Raadgivere. Men ville vi spørge, hvo de ere? da ere deres Arter og Grader utallige. Dr allerfordærveligste ere de, som føge at afdrage Kongerne fra den sande Guds frygt, enten til aabenbare Foragt, eller en skammelig Ligegyldighed i mod Religionen, Rigernes eneste Grund-Støtte; disse gjøre, at Gud med sin Velsignelse forlader Landet, og væ! det Folk,

[30](#)

fra hvilket Herren er viget. — Fordærvelige ere de, som under Skin af tilladelige Fornøjelser nedsænke Kongerne alt dybere og dybere i Vellyst, for selv desto friere med ubundne Hænder at regiere, endog over Kongerne selv, der drukne af Vellyst drømme om Herredømmet paa en Tiid, da de ere ei allene Lysternes, men endog deres egne Tieneres Slaver. Fordærvelige ere de, som: søge at tilspærre Folket Adgang til deres Konger, og med det samme lukke Folkets Hierter for Kongerne, da dog, næst Religionen, Undersaatternes og Kongernes indbyrdes Kierlighed er Rigernes eneste Velfærd. — Fordærvelige ere de, som for at berige sig selv udsue de fattiges Marv, og fortære de Elendiges Sved. — Fordærvelige ere de, som, under Navn af almindelig Velfærd, aabne Portene for Overdaadighed, Rigernes visseste Ødeleggelse.—Fordærvelige ere de, der med idelige og u-overlagte Forandringer vende op og ned paa alt, da intet er vissere Tegn paa en slet Regiering, end, enten af Had til de forrige, eller daarlig Indbildning om sig selv, voldsom at

[31](#)

forandre alt, hvad man forefinder. — Fordærvelige ere de, som, for at ophøye deres egne, beklæde Landets vigtigste Embeder med uværdige Personer. — Fordærvelige ere de, som ikke noksom indsee Stændernes fælles Fordele, og derfor bygge een Stands Opkomst paa en andens Undergang. Fordærvelige ere de, som med u-nyttige Krige udtømme Landet. Men hvo kan opregne dem alle? Disse og andre saadanne bruger den højeste Bestyrer enten til de Rigers Ødeleggelse, der have fyldt deres Synde-Maal, og hvis endelige Undergang da er bestemt; eller Hans usporlige Viisdom maler dem til en Tiid i de endnu lyksalige Riger, hvilke Han allene vil tugte til Forbedring: og, naar da Hans Time kommer, da lader Han hele Verden see, at i den Bid, da Hovmod prydede disse Uværdigt som en Kiede, og Vold berakte dem som med et Smykke; da deres Øyne bleve borte for Fedme, og deres Hierters Tanker fik Fremgang; da de komme andre til at forsmægte; da de satte deres Munde imod Him-

[32](#)

melen, og deres Tunger fore frem paa Jorden; da satte han dem dog paa det slibrige, og nu lader han dem falde, at de ødelegges. Og da, naar et næsten fortvivlet Folk raaber over sin Forstyrrelse, at den er ulægelig; da lader Herren samme Røst høre, som fordum hos Propheten: jeg haver gjort disse Ting ved dig for dine Misgierningers Mangfoldighed; men see, nu skal alle dine Modstandere gaae i Fængsel: de dig plyndrede, skal plyndres, og alle dem, som berøvede dig, vil jeg give til Rov. Ja den uendelige Viisdom veed ofte af dette, som af alt andet ondt, at udføre de herligste Frugter.

Endog herudi hvor stor har ikke hans Skaansel, hvor uendelig hans Godhed været imod os! hvor redelige, hvor indsigtfulde, hvor ophøiede Siele har ikke vore velsignede Konger været omgivne af! hvor faa Stats-Forbrydere har vort kiere Rige havt at sukke over, og hvad Rige skal vel kunne fremvise færre pludselige Fald? Det har behaget Forsynet paa en kort, Gud være lovet! kort Tid

[33](#)

at prøve vor allerkæreste Konge med uværdige Venner, og Landet med slette Raadgivere. Mon vi, Høistærede! nok have skiønnet paa de forrige lyksalige Tider? og skulde vi for saadan Uskiønsomhed føle Guds tugtende Haand, kunde Han da vel have tugtet og ømmere? Sandt: disse Ugudelige have udrettet meget ondt: Religionen, vor allerhelligste Religion, have de traadt under Fødder, om just ikke ved offentlige Anordninger, saa dog med deres forargelige Levnet. Hvile-Dagen selv har været vanæret ved verdslige Fornøielser, og aabenbare har de givet Lasterne Tøilen. Landets mægtige og troe Mænd have de foriaget; ved overilede Forandringer har de gjort mange redelige Mænd, mange dydige Familier sukkende for Brød, alle Embeds-Mænd usikre, og hele Landet næsten fortvivlet. Ja man anvende paa dem, hvad jeg nyelig sagde om fordærvelige Raadgivere, vi skal finde, at de næsten i alt har opfyldt den forskrækkeligste Maade. Men hvor naadig har ikke Forsynet været i alt dette! hvor kien-

[34](#)

delig see vi den allerviseste Bestyrelse! Har de ved Skrive - Friheden, den i sig selv ypperlige Skrive-Frihed maaskee (deres øvrige Forhold undskylder Mistanken) søgt at fremkalde Religions Spottere, hvor forunderlig har den uendelige Viisdom vendt den meest til deres egen Beskiæmmelse! Har de ved de farligste Friheder søgt at vinde den vilde Pøbel, hvo har, efter Guds vise Raad, overøst dem med mere Galde, med større Forhaanelse, end just de? hvo drevet Glæden videre over deres Fald? Ja, Høistærede! saa smitsomme de Ophoiedes Exempler ere, naar de i øvrigt forstaae at elskes, saa stridig en Virkning havs, ved Guds Viisdom, de Stores Laster, naar de for Resten ere forhadte; og de Laster, disse have søgt at udbrede, ere ved deres egne Exempler blevne dobbelt afskyelige. Saaledes have vi seet Guds styrende Haand i dette Onde. Endelig

da deres Ondskab var kommen til de: Hoieste, da (fortvivlede Anslag fordre fortvivlede Midler) en heel Stad, een af Europæ præg-

[35](#)

tigste, maaskee var bestemt til at gaae i Røg ved forræderske Luer, da vore Canoner, bestemte til Fienders Skræk, vare beredte til Borgeres Død, da — (jeg tør ikke følge Rygter mere, jeg gyser —) just da hørtes en Almagts-Røst: Hidthil skal du komme; strax forsvandt disse rædsomme Skyer; en Storm-Vind fra den Almægtige fordrev dem. Store Fordele kan vi endog, ved Guds Naade, vente os af disse Ulykker. Hvor meget vaersommere maae herefter vore Konger blive i pludselig at ophoie dem,

de ei endnu nok have prøvet! hvor forsigtigere Ministrene ei at misbruge deres Magt! hvor lærerigt kan disse Ophoiedes Fald blive alle Lysternes afmægtige Slaver!

Saa faderlig har Gud været i vor saa vel fortierne Tugtelse: og hvor naadig har han nu ladet Glædens Soel igien gaae op over vort Land! Hvor velgrundet Haab har han givet os endog i dette Stykke for Fremtiden. Hvor værdige, hvor prøvede, hvor erfarne ere de Mænd, som Kongen,

[36](#)

veiledet af Guds Raad, styret ved hans Haand nu haver udvalgt sig til sine og Landets Venner! For denne, for alle de andre udsigelige Prøver paa Guds faderlige og utrættede Godhed imod Kongen, os og vore Børn ville vi frembære vore andægtigste og ydmygste Tak-Offere. For Kongen, for Hans troe Mænd, for hele Landet ville vi udøse vore andægtigste Bønner:

Tak være Dig, Store-Himmelens og Jordens Regent, Livets og Dydens-Herre, Du, som allene skaber Fred og Ulykke, Du, som ophøyer og nedtrykker, Du, ved hvilken Konger regiere, og Raads-Herrer beskikke Retfærdighed! Tak være Dig, at Du atter med Glæde har ladet Os opleve denne vor Konges Fødsels-Dag; at Da saa faderlig har vaaget over Ham, Din Salvende, og det gandske Land; at Du har givet Roelighed uden Blods-Udgydelse, og saa lykkelig paa nye stadfæstet den velsignede Oldenborgske Stammes lyksalige Throne! Tak være Dig endog for di-

[37](#)

ne faderlige Tugtelse; og lad os aldrig glemme, at de ved din Godhed og Viisdom tiene til vor herligste Frelse!

Vor allernaadigste Konge indtræder ved din Naade i Dag et nyt Leve-Aar; Lad din Naade med Aaret og hver Dag i Aarer blive nye over Ham! Du har i dit alvise Raad bestemt Ham til disse Rigers Konge; gjør Du Ham selv til en Konge efter dit Hierte! Du har fra Hans Vugge gjort pagt med Ham, og Han har i sin Ungdom offentlig fornyer pagten med Dig. Viis Dig uforandret Hans Pagtes Gud, og lad daglig Fornylse af saa høytidelige Løfter blive Ham en Drivere til de sande Dyder, der 3ire Mennesket, og ophøye Thronernes Glands! Din Kirke blomstre og udbredes under Ham, som din Tiener og dens Foster-Fader! Sand Guds frygt befordres ved Hans kraftige Exempel! Lad Ham søge sin høyeste Ære i at ære Dig, og opfyld da, saa hele Verden kan kiende der, paa Ham

[38](#)

dit naadige Løfte, at den, Dig ærer, vil Du igien ære! Lad Ham aldrig falde tilbage i det farlige Svælg, af hvilket Du haver reddet ham! Hyklers Gift smitte aldrig Hans Siæl! riv dem bort som utidige Fostre, der torde nærme sig til Thronen, for at fordærve Ham og Hans Folk! Kongens Søn, vor unge Friderich, anbefale vi din faderlige Beskiærmelse; Har dit Viisdoms Øie udseet Ham til disse Rigers Bestyrer, da lad din Viisdoms Aand selv saaledes danne Hans Siæl, ar Han kan blive værdig sine Fædres Throne ! Kongen savne aldrig den, Fødselen selv saa nøie har forbundet Ham med, sin ophøjede Broder, som en sikker Ven og troe Raadgiver! Dit Raad veilede Hans Raad, at din Ære, Hans Glæde, Landets Velfærd stedse maa blive Virkningen af deres ædle Bestræbelser ! Beklæd Landets vigtige poster med duelige og redelige Embeds Mænd! Sand Ærekjærlighed give Landets Ædle den sande Høihed! Nidkjærlighed med Forstand og

[39](#)

et Levnet til Exempel pryde dine Lærere! Tilstrækkelig Sold opmuntre Soldaten! Landets Gunner blive Landers Værn! Ærlighed og Indsigt befordre Handelen! Flittighed ophielpe Handverkerne! øm og fornuftig Bestyrelse forbedre Bonden! Tarvelighed afhielpe Landets Gield! ligelige paalæg forekomme i Tide de ringere Stænders ødeleggelse! uafladelige Bønner standse Lande-Plagerne! saa skal Bongen glæde sig med os, vi med Ham, og vi alle i Dig; saa skal denne Dag aarlig komme igien med formeret Glæde, og vore sildige Efterkommere stal siunge Glædes-Sange i Erindring af denne Dag!

[40](#)

Trykfeil.

Sid. 6. Linie 5. afhuge læs -afhug — 13. — 15. høilovelige læs høilovlige —14. — 22. Bestyrere læs Bestyrer.